

Spis Sønderballe

Frugttræer og bænke i landskabet
Obstbäume und Bänke in der Landschaft

Landskab
Vores område rummer mange kvaliteter. Kysten, skove, søer og vandhuller samt variationen i landbruget byder sammen med et spændende bakket terræn, og en hyggelig gammel gårdlandsby på mange oplevelser i landskabet. Kystlandskabet er langt overvejende præget af en uberørthed og en naturtilstand, der står i stor kontrast til det landbrugslandskab, der karakteriserer Haderslev kommune. Ved kysterne kan vi opleve naturens dynamiske processer om-danne skrænter og strande uden menneskets indgriben.

Kysterne ved Sønderballe er udpræget ubeboede på nær campingområderne ved Sønderballe Strand og Gåsevig Strand, samt sommerhusområdet ved Sønderballe Strand.

Spiselige planter
Langs den afmærkede rute finder du i sæsonen mange spiselige planter, der hører til vores lerede jord og kysten. Du finder brom-bær i august, slåen og hasselnødder i oktober og mange spiselige urter langs stranden.

Om Spis Sønderballe
I Sønderballe mødes vi om interessen for naturen, landskabet, planter – og det at høste naturens madkammer. I perioden 2015-2016 har vi der bor i Sønderballe sat bænke op ved udkigspunkter. Og så har vi plantet og passet et antal frugttræer langs stier og veje i ejerlavet. Alt sammen til glæde for os selv og alle turister der færdes i området hvert år. I 2026 er kortene blevet opdateret og den ene bänk er blevet erstat-tet af en udsigtstrappe på toppen af bakken Store Have.

Frugttræerne
Træerne er plantet i 2015, og efterplantet af flere omgange. Vi bliver aldrig færdige med at plante spiselige træer. Vi har købt solide træer – fortrinsvis fra en økologisk frugt-avler på Fyn. Træerne er plantet af lokale med tilladelse fra lodsejere og kommunen.

Kulturhistorie
I Sønderballe ejerlav har der altid boet men-esker. I området findes rester fra bopladser fra både tidlig stenalder, stenalder, bronze-alder, jernalder, vikingetid – og vi regner med at Sønderballe gårdlandsby har eksis-teret med dens nuværende placering siden 1200-tallet - med landingsplads ved Søn-der-balle Strand. Det vil sige, at der altid været folk i området, der har høstet naturens spi-sekammer – både fra kyst, sø, skov og ager.

Jorden har været opdyrket siden bronzéal-deren. Fra jernalderen og frem til slutningen af 1700-tallet lå næsten alle gårde og huse i landsbyer, og der var kun meget lidt spredt bebyggelse uden for landsbyerne. Landsby-erne lå typisk inde i landet som følge af den "kystflugt", der skyldtes angreb fra vendere og vikinger, hvilket til gengæld gav plads for de kystskove, der er så værdifulde for vores landskab i dag. Skoven på Sønderballe Ho-ved er da også en "bønderskov", hvilket vil sige, at den består af mange mindre matri-klér, som ejedes og stadig ejers af bønderne i Sønderballe. Sønderballe, udgør en fin, tæt helhed. Dette skyldes ikke mindst, at gårde-ne i landsbyen i mindre grad blev udflyttet ved Udsiftningen i 1770-1800, hvilket er karakteristisk for mange landsbyer i den øst-lige del af Sønderjylland.

Færdelsesregler
Hele området i Sønderballe er privat ejet. Det gælder både skove, arealer langs kysten og markerne, der dyrkes. Ruterne er lavet til gående færdsel, ikke cyklistér eller knaller-ter. Vi glæder os over jeres besøg og ønsker jer gode oplevelser i vores landskab – efter-lad kun fodspor.

Ruten
Du har mulighed for at gå fra vandrestien, Caminoen, på Haderslev næs gennem stisy-stemet i Sønderballe til Kalvøstien. Kyst-ruterne er de mest "vilde" oplevelser, du får på din vandretur i Sønderballe - og der er skønne hav-oplevelser i vente med udsigter til modstående kyster. Tag solidt fodtøj på – stenene langs kysten er tit fedtede.

Ovenfor kystskrænten ud til Genner Bugt er der en vandrerute i markkanten. Der er tale om en nedtrådt sti – en trampesti. Om vinteren er den ikke altid tydelig – men hold dig i markkanten – og pas på hvor du går. I vinterhalvåret er der risiko for jordskred.

Uanset vejr er ruterne i Sønderballe altid en gå tur værd. Der er mange steder pragtfulde udsigter – og her har vi sat en bänk. Så kan man sidde et øjeblik og nyde hav, landskab, marker, fruttæer – og, at være til. Fra bak-ken mellem Genner og Diernæs Bugt er der en særlig fantastisk udsigt til hav på begge sider af bakken – og til Løjt Land , Nord Als og Barso.

Die Landschaft unserer Gegend
Unsere Landschaft hat viele Qualitäten: die Küste, Wälder, Seen und Wasserläufe sowie die abwechslungsreiche Landwirtschaft bieten – zusammen mit einem spannenden, hügeligen Gelände und einem gemütlichen alten Bauerndorf – vielfältige Erlebnisse in der Natur. Die Küstenlandschaft ist überwiegend von Unberührtheit und einem naturnahen Zustand geprägt – ein starker Kontrast zur Agrarlandschaft, die die Gemeinde Haderslev charakterisiert.

An den Küsten erleben wir, wie die Natur durch dynamische Prozesse Kliffs und Strände verändert – ganz ohne menschliches Eingreifen. Die Küsten bei Sønderballe sind weitgehend unbebaut, mit Ausnahme der Campingplätze am Sønderballe Strand und am Gåsevig Strand sowie des Sommerhausgebiets am Sønderballe Strand.

Essbare Pflanzen
Entlang der markierten Route findest du in der jeweiligen Saison viele essbare Pflanzen, die auf unseren lehmigen Böden und an den Küsten heimisch sind. Im August findest du Brombeeren, im Oktober Schlehén und Haselnüsse sowie zahlreiche essbare Kräuter am Strand.

Über Sønderballe
In Sønderballe treffen wir uns rund um das gemeinsame Interesse an Natur, Landschaft, Pflanzen und der Ernte aus der Speisekammer der Natur. In den Jahren 2015–2016 stellte eine Bürgergruppe Bänke an Aussichtspunkten auf. Zudem haben wir viele Obstbäume entlang von Wegen und Straßen in unserem Eigentümergebiet gepflanzt und gepflegt – zur Freude von uns selbst und allen Touristen, die jedes Jahr hier unterwegs sind. Im Jahr 2026 wurden die Karten aktualisiert, und die eine Bank auf dem höchsten Punkt des Hügels "Store Have" wurde durch eine Aussichtstreppe ersetzt.

Kulturgeschichte
Im Gebiet der Eigentümergemeinschaft Sønderballe lebten schon immer Menschen. Es gibt Siedlungsspuren aus der Frühsteinzeit, der Steinzeit, der Bronzezeit, der Eisenzeit und der Wikingerzeit. Wir vermuten, dass Sønderballe als Bauerndorf seit dem 13. Jahrhundert an seinem heutigen Standort besteht – mit einem Anlandeplatz am Sønderballe Strand.

So haben die Menschen in dieser Gegend seit jeher die Speisekammer der Natur genutzt – von der Küste, dem See, dem Wald und dem Ackerland. Seit der Bronzezeit wird der

Boden hier bewirtschaftet. Von der Eisenzeit bis zum Ende des 17. Jahrhunderts lagen fast alle Höfe und Häuser in Dörfern; es gab nur wenige Einzelgehöfte außerhalb. Die Dörfer lagen meist im Landesinneren – als Ergebnis der sogenannten „Küstenflucht“ aufgrund von Angriffen durch Wenden und Wikinger. Dadurch konnten die wertvollen Küstenwälder entstehen, die heute unsere Landschaft prägen.

Der Wald auf der Sønderballe-Halbinsel ist ein sogenannter „Bauernwald“ – aufgeteilt in viele kleine Parzellen, die ursprünglich und auch heute noch im Besitz der Bauern von Sønderballe sind. Sønderballe ist ein schönes, zusammenhängendes Ganzes. Das liegt nicht zuletzt daran, dass die Höfe im Dorf durch die Bodenreform um 1770–1800 kaum verlegt wurden – anders als in vielen anderen Dörfern im östlichen Südjütland.

Verhaltensregeln
Das gesamte Gebiet von Sønderballe befindet sich in Privatbesitz – einschließlich der Wälder, Küstenabschnitte und landwirtschaftlich genutzten Flächen. Wir freuen uns auf euren Besuch und wünschen euch schöne Erlebnisse in unserer Landschaft – hinterlasst bitte nur eure Fußspuren.

Wanderrouuten in Sønderballe
Vom Wanderweg Camino auf dem Haderslev Næs kann man über das Wegesystem in Sønderballe den Kaløstien erreichen. Die Küstenrouuten bieten die wildesten Erlebnisse beim Wandern in Sønderballe – mit beeindruckenden Aussichten auf die gegenüberliegenden Küsten. Zieh feste Schuhe an – die Steine entlang der Küste sind oft rutschig.

Oberhalb der Küstenhänge zur Genner Bucht verläuft ein Wanderpfad entlang des Feldrandes – nur ein Trampelpfad. Im Winter ist der Verlauf nicht immer gut zu erkennen – halte dich am Feldrand und achte auf deinen Weg. In den Wintermonaten besteht außerdem Erdrutschgefahr.

Bei jedem Wetter lohnen sich die Routen in Sønderballe. Es gibt viele schöne Aussichtspunkte – dort haben wir Bänke aufgestellt. Man kann sich setzen, das Meer, die Landschaft, die Felder und die Obstbäume genießen – und einfach da sein.

Von der Anhöhe zwischen der Genner und Diernæs Bucht hat man einen fantastischen Blick auf das Meer auf beiden Seiten der Halbinsel – bis hinüber nach Løjt Land, Nordalsen und Barso.

Art	Spezies	Sort	Blomstring Blüte	Høst Ernte
-----	---------	------	---------------------	---------------

1	Blomme	Pflaume	Grøn Reine Claude	April	September
	Blomme	Pflaume	Orange Reine Claude	April	September
	Blomme	Pflaume	Hanita	April	September
	Blomme	Pflaume	Jubilæum	April	September
	Kvæde	Quitte	Konstantinobel	Maj	Oktober
	Kvædepære	Quittebirne	Kvæde/pære hybrid	Maj	Oktober
	Blomme	Pflaume	Rosinblomme	April	September

2	Pære	Birne	Herrepære	Maj	September
	Pære	Birne	Gråpære	Maj	September
	Pære	Birne	Pierre Corneille	Maj	September
	Pære	Birne	Grev Moltke	Maj	September
	Pære	Birne	Carola	Maj	September
	Abrikos	Aprikose	Hargrand	April	Juli/Aug
	Abrikos	Aprikose	Tomcot	April	Juli/Aug
	Fersken	Pfirsich	Avalon	April	Juli/Aug
	Fersken	Pfirsich	Riga	April	Juli/Aug
	Sort Morbær	Haffdorn	Pieter	Maj	Juli
	Figen	Feige			September

3	Bærmispel	Haffdorn Teebeeren	Amelanchier lamarckii	April	September
	Æble	Apfel	Rød Arona	Maj	September
	Æble	Apfel	Rød Boskoop	Maj	Okt - April
	Surkirsebær	Sauerkirschen	Kelleris 16	Maj	August
	Surkirsebær	Sauerkirschen	Schneiders späte knorpel	April	August
	Surkirsebær	Sauerkirschen	Hedelfinger	April	August
	Æble	Apfel	Redlove Calypso	Maj	September
	Æble	Apfel	Redlove Era	Maj	September
	Bukketorn	Bocksdorn	Gøjbær	Hele sommeren	September
	Aronia	Aronia	Aronia Melanocarpa	Maj	September

4	Pære	Birne	Pepi	Maj	September
	Pære	Birne	Carola	Maj	September
	Pære	Birne	Gråpære	Maj	September
	Pære	Birne	Moltke	Maj	September
	Pære	Birne	Clara Frijs	Maj	September
	Æble	Apfel	Astrid	Maj	August
	Æble	Apfel	Discovery	Maj	August
	Spiselig Tjørn	Essige Hagedorn	Crataegus Mexicana "Bellana"	Maj	Oktober

5	Spiselig Tjørn	Essige Hagedorn	Crataegus Arnoldiana "Zbigniew"	Maj	September
	Hjertenød	Herznuss	CW3		Oktober
	Hjertenød	Herznuss	Kalmar		Oktober

6	Valnød	Walnuss	Grøndal		Oktober
	Valnød	Walnuss	Rita		Oktober
	Valnød	Walnuss	Milotaio		Oktober
	Valnød	Walnuss	Rote Linzer		Oktober
	Kastanje	Kastanie	Precose de Vand	Juli	Oktober
	Kastanje	Kastanie	Mariquole	Juli	Oktober
	Hasselnød	Haselnuss	Lamberts Filbert	Jan - Apr	Oktober
	Hasselnød	Haselnuss	Cosford	Jan - Apr	Oktober
	Hasselnød	Haselnuss	Butler	Jan - Apr	Oktober

Frugttræer

- 1 Blomme, kvæde og rosinblomme.
- 2 Pærer, abrikos, fersken, sort morbær og figen.
- 3 Forskellige pæresorter og æblesorter.
- 4 Bærmispel, æbler, kirsebær, bukketorn og aronia.
- 5 Spiselig tjørn – ‘Bellana’ og Zbigniew’.
- 6 Hjertenødder, valnødder, hasselnødder og spise kastanjer.

Træerne er plantet af lokale med tilladelse fra lodsejere og kommunen.

Obstbäume

- 1 Pflaume, Quitte und Rosinenpflaume.
- 2 Birne, Aprikose, Pfirsich, Schwarze Maulbeeren und Feige.
- 3 Verschidende Birnensorten und Apfelsorten.
- 4 Haffdorn Teebeeren, Apfel, Kirschen Felsenbirne, Bocksdorn und Aronia.
- 5 Essbarer Hagedorn – ‘Bellana’ und Zbigniew’.
- 6 Herznuss, Walnuss, Haselnuss und Kastanie.

Die Bäume wurden von ansässigen Bürgern mit Genehmigung der Grundstückseigentümer und der Gemeinde gepflanzt.

AED Hjertestarter	Defibrillator	Parkering	Parkplatz
Bænke	Bänke	Her står du	Hier sind Sie
Udsigtspunkt	Aussichtspunkt	Informationsskilt	Informationstafel
Shelter	Shelter	Asfalt	Asphalt
Toiletter	Toiletter	Grusvej	Schotterstraße
		På stranden	Am Strand

Mere info Weitere Info
www.sonderballe.dk